

PÁL ISTVÁN–SZILÁGYI ÁGNES JUDIT

**„...kisebb-nagyobb ütést mértünk
a jobboldali emigrációra...”, avagy
az „Odier”-ügy**

Kóródy Tibor hazatérése az argentinai emigrációból

A Latin-Amerikába került magyarok történetének feltárása új lendületet kapott az 1990-es években, és azóta folyamatosan bővül a publikációk köre. A Magyarországon kezdeményezett kutatások legtermékenyebb tudományos központja évtizedeken keresztül a szegedi egyetemen volt, ahol akadémiai kutatócsoport¹ is működött az ibériai és dél-amerikai magyar emigráció történetének vizsgálatára a néhai Anderle Ádám professzor vezetésével, aki a műhelyhez köthető eredményeket időről időre historiográfiai tanulmányokban is összefoglalta.² A Szegedhez kötődő kutatók tudományos igénnyel, szélesebb történeti, szociológiai, kultúrantropológiai összefüggéseiben is elhelyezve elemzik az emigrációval kapcsolatos kérdéseket.

¹ Lásd az MTA–SZTE kiadásában, ANDERLE Ádám által összeállított tanulmányköteteket: *Kutatási közlemények I. Tanulmányok a latin-amerikai magyar emigráció történetéről*. Hispánia, Szeged, 1999.; *Kutatási közlemények II. Magyarország és a hispán világ*. Hispánia, Szeged, 2000. A korábbi publikációkról lásd: KACZÚR Ágnes: Bibliográfia a latin-amerikai magyar emigráció történetéről. In: ANDERLE Ádám (szerk.): *Kutatási közlemények I. I. m.* 89–91.

² Például ANDERLE Ádám: Latin-Amerika történetének kutatása Magyarországon (1967–1997). *Századok*, 1999/3. 1087–1106.; Uő: América Latina en la historiografía húngara (1990–2000). In: *Jahrbuch für Geschichte Lateinamerikas* 38., Böhlau Verlag, Köln–Weimar–Wien, 2001. 365–376.; Uő: Libros húngaros sobre la historia de América Latina. *Anuario de Historia de la Iglesia*, 15. 2006. 269–274.; Ádám ANDERLE–Ferenc FISCHER–Domingo LILÓN: El latinoamericanismo en Hungría. *Anuario Americanista Europeo*, 8. 2010. 157–173.

A Latin-Amerikába került magyarok körében szinte a kezdetektől megmutatkozott a szándék a múltfeltárára, valamint az emigráció aktuális jelenének dokumentálására. Így született meg a második világháború előtt az egész régióra vonatkozóan Miklós Elemér és Vér Andor kötete,³ idősebb Boglár Lajos diplomata sokáig kéziratban maradt összefoglalása a brazilai magyarokról.⁴ Kögl Szeverin, São Pauló-i magyar bencés szerzetes 1992-ben publikált rövid könyvecskét az ottani magyar kolóniáról.⁵ Az 1949-ben alapított, szintén São Pauló-i Könyves Kálmán Szabadegyetem évkönyvekben dokumentálta múltját.⁶ Hasonló összefoglalások születtek az argentinai magyarokról is: Kurucz László munkája,⁷ majd a 2000-es években két doktori értekezés, az egyik magyarul,⁸ a másik spanyol nyelven,⁹ szerzőik kisgyermekként maguk is az 1948-as emigránshullám tagjai voltak. A diaszpórában élő kutatók előnyös helyzetben vannak, hiszen bőségesen állnak rendelkezésükre a kolóniákban keletkezett írott és szóbeli források, valamint saját személyes tapasztalataik. Gyakran azonban kedvtelésből dolgoznak, nem szaktörténészek, ráadásul súlyosan nehezednek rájuk az emigráns közösségek sokszor egymásnak ellentmondó elvárásai, sőt maguk, családjuk, szűk baráti körük vagy éppen ellenfeleik válnak kutatásaik tárgyává. Így ezek a munkák – még ha akadémiai környezetben születtek is – leginkább értékes és anyaggazdag forráscsoportnak tekinthetők.

³ MIKLÓS Elemér–VÉR Andor: *Magyarok Délamerikában*. k. n., Buenos Aires, 1942.

⁴ Id. BOGLÁR Lajos: *Magyar világ Brazíliában a múlt századtól 1942-ig*. Szimbíózis, Budapest, 1996.

⁵ KÖGL J. Szeverin: *Magyarok Brazíliában*. Könyves Kálmán Szabadegyetem kiadása, São Paulo, 1992.

⁶ Három ilyen kiadványt jelentetett meg São Paulóban a Könyves Kálmán Szabadegyetem *Magyar műhely a Dél Keresztje alatt* címmel, 1960-ban, 1964-ben és 1999-ben.

⁷ Ladislao KURUCZ: *Los húngaros en la Argentina/A magyarok Argentínában*. Ed. Biblioteca Nacional, Buenos Aires, 1999.

⁸ Könyv alakban is megjelent: NÉMETHY KESSERÜ Judit: „Szabadságom lett börtönöm”. *Az argentinai magyar emigráció története, 1948–1968*. Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaság, Budapest, 2003.

⁹ Margarita THEESZ POSCHNER: *Migración húngara en México y Argentina*. Universidad Nacional Autónoma de México, Mérida, 2010.

Az eddigi – itthon vagy a latin-amerikai országokban végzett – történeti kutatások elsősorban a kolóniák intézménytörténetére irányultak (egyesületek, egyházak, cserkészlet, könyvkiadás, sajtó stb. történetére),¹⁰ és igyekeztek megvilágítani a magyar közösségek helyzetét az egyes befogadó országok kül- és belpolitikai viharai, változó körülményei között. A második világháború utáni magyar politika és az emigráció viszonya az utóbbi időben került előtérbe,¹¹ és újabb kutatási irányként vetődött fel a 20. század második feléhez köthető, jelentékeny vagy valamiért érdekes, Latin-Amerikába került személyiségek életútjának feldolgozása.¹² Ezt a két utóbbi kérdéskört kapcsoltuk össze a jelen tanulmány témájának kiválasztásakor. Egyben azt is igyekeztünk bemutatni, hogy az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) eddig javarészt még nem kutatott anyagai, mint fontos, új forráscsoport, milyen módon használhatók fel az emigráció történetének feldolgozásában.

Hazatelepülési kérelem

Dr. Kóródy Tibor, aki Nyíregyházán 1939-ben nyilaskeresztes jelöltként indult, és a párt képviselőjében lett az országgyűlés tagja,¹³ a második világháború után Argentínába távozott. 1966-ban saját elhatározásából kapcsolatba került a Magyar Népköztársaság Buenos Aires-i nagykövetségével.¹⁴ 1967 már-

¹⁰ Például: PONGRÁCZ Attila: *A São Pauló-i magyarság, 1945–1990*. SZTE, Szeged, 2009.

¹¹ Az első rövidebb tanulmányok között ANDERLE Ádám: A Felszabadulás és a latin-amerikai magyar emigráció. *Tiszatáj*, 1971/4. 348–355. A külügyi iratok szélesebb körének bevonásával és közlésével, könyvterjedelemben először NÉMETHY KESSERŰ Judit: I. m.

¹² LÉNÁRT-CHENG Helga-VAJDOVICS Zsuzsanna: *Lénárd Sándor – világok vándora*. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2016; SPIRY Zsuzsanna: *Paulo Rónai, umbrasileiro made in Hungary*. Universidade de São Paulo, São Paulo, 2009; SZILÁGYI Ágnes Judit: „Aki a lelket is le tudta fényképezni” (Icsey Rezső élete és filmográfiája). *Filmspirál*, 1997/3. 121–141.

¹³ GODZSÁK Attila: Az 1939-es választások és a szélsőjobboldal Szabolcs vármegyében. In: *A Nyíregyházi Jósa András Múzeum évkönyve* 58. 2016. 362–363.

¹⁴ NÉMETHY KESSERŰ Judit állítása szerint 1966-tól. I. m. 88.

ciusában váratlanul azért fordult Tóth József követségi másodtitkárhoz¹⁵ – rendőr őrnagyi rangban (fedőnevén „Bajai”)¹⁶ a Buenos Airesben, az emigráció megfigyelésére létesített hírszerzőpont vezetője¹⁷ –, hogy a hazatelepülés feltételeiről érdeklődjön. A Belügyminisztérium (BM) III/I (Hírszerző) Csoportfőnöksége eleinte nem kívánt komolyabban foglalkozni ezzel az ügygel. Tóth végül mégis utasítást kapott, hogy feltétlenül hívja be Kóródyt a konzuli osztályra, töltesse ki vele a szükséges úrlapokat, és hívja fel a figyelmét arra, hogy a hazatérés engedélyezése fejében bizonytságot kell tennie a Magyar Népköztársaság (MNK) iránti lojalitásáról.¹⁸ Nem véletlenül, hiszen – ahogy az a szakirodalomból és a forrásokból is ismert – 1949-től, a magyar–argentín diplomáciai kapcsolatok újrafelvételétől egészen 1989-ig az MNK külképviseleti szervei az argentinai magyarok széles körében egyértelmű ellenszenvvel találkoztak. A helyzet az 1960-as évek közepétől némileg enyhült ugyan, de aki a jobboldali emigránsok közül egyáltalán kapcsolatba került a korabeli magyar diplomatákkal, az csak nagyon nyomós, kényszerítő indokok miatt volt hajlandó erre.¹⁹ Így emlékezik a Buenos Aires-i magyar kolóniának az MNK-val intranzigensen szemben álló köreihez tartozó szerző: „1964-től a követség fokozott, és főleg nívósabb kulturális tevékenységbe kezdett. Elsősorban a filmfesztiválokra való részvételt szorgalmazta, de grafikai kiállítást is szervezett. Most már a követség helyiségeiben tartott filmbemutatókat, amelyekre a különböző egyesüle-

¹⁵ MNL OL XIX-J-1-j Argentína 1969. 16. d. 00286/2 31/2/SZT/1969. Tárgy: Látogatás a KÜM Kelet-európai Főosztálya vezetőjénél. Buenos Aires, 1969. V. 17. 1–2.

¹⁶ PAL István–SZILÁGYI Ágnes Judit: *Egy magyar hírszerzőtisz Argentínában*. In: FERWAGNER Péter–GARACZI Imre–KÁLMÁR Zoltán (szerk.): *Mediterrán perspektívák*. Stratégiakutató Intézet, Budapest, 2015. 136–137.

¹⁷ TÓTH Eszter: A politikai és gazdasági hírszerzés szervezettörténete, 1945–1990. In: OKVÁTH Imre (szerk.): *A megtorlás szervezete. A politikai rendőrség újjászervezése és működése, 1956–1962*. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013. 424.

¹⁸ Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) 3. 2. 5-O-159/1. 15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 3/2-K. sz. utasítás – Bajai Elvtársnak! Buenos Aires. Tárgy: Kóródy Tibor ügye. 1967. V. 16. 182.

¹⁹ KOVÁCS Nóra: *Szállítható örökség*. Gondolat Kiadó–MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2009. 56.

tek képviselőit és egyéb koloniális személyiségeket is meghívtott, és amelyek társadalmi összefüggéssé fejlődtek. Ezeken elvetté lassan Centro Húngaro-tagok is megjelentek. [...] A követséget esetenként felkeresték az 1948-as emigrációhoz tartozó személyek: vízum- vagy egyéb okmány-, hazautazással, rokonok kihozatalával, könyvkiadással, népi kiadványokkal [sic!] kapcsolatos kérdésekkel. Ám sem a Centro Húngaro, sem pedig jogutóda, a Hungária Egyesület nem fogadta soha a Magyar Népköztársaság képviselőit.”²⁰

Ezek után felmerül a kérdés: ki is volt Kóródy Tibor? Hogyan jutott arra az elhatározásra, hogy felkeresi az MNK sokak által messze elkerült Buenos Aires-i képviselőt, hogy a végleges hazatérésről érdeklődjön? Milyen módon próbálták Budapestről az emigráció bomlasztásáért felelős hírszerző alosztály vezetője és munkatársai a háború előtti világot megtestesítő, nyilas múltjáról ismert, egykori közéleti személyiséget felhasználni operatív feladatokra? És végül hogyan kívánták a magyar szervek segíteni vagy éppen akadályozni a propaganda szempontnak alárendelt hazahozatali ügyet?

Kóródy Tibor tevékenysége Magyarországon és Argentínában

Kóródy Tibor 1904. február 10-én született Budapesten. A Kölcsey Ferenc Gimnázium egykori tanulója a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karán diplomázott, majd közel hat éven keresztül Párizsban élt, ahol diplomáciát tanult.²¹ Előbb, 1932-től Meskó Zoltán pártjához csatlakozott, majd 1934-ben a –

²⁰ NEMETHY KESSERŰ Judit: I. m. 74–75. A „48-as emigrációs hullám” tagjai, megközelítőleg ötezer ember, a második világháború vége és 1950 között érkeztek Argentínába. Magyar Ház (Centro Húngaro) néven hozták létre kulturális egyesületüket, amelynek jelentős befolyása lett a magyar emigránsok körében. Az 1948-as bevándorlók elzárkóztak az új magyarországi vezetéstől és az azzal kapcsolatot tartó emigráns köröktől is. E témáról részletesebben lásd: SZILÁGYI Ágnes Judit–PÁL István: Amikor az argentin politikában már más irányú „törekvés” érvényesült. A Törekvés Sport és Társadalmi Egyesület felemelkedése és bukása 1932–1963. *Múltunk*, 2018/1. 244–280.

²¹ GODZSÁK Attila: I. m. 362. Az 1940-es *Országgyűlési Almanachot* idézve *École des Études Sociales et de la Diplomatie*-ként adja meg az iskola nevét.

gróf Festetics Sándor nevével fémjelezhető²² – Magyar Nemzeti Szocialista Párthoz, amelynek részben ő dolgozta ki a programját.²³ 1938-ban Szálasi Ferenc Nemzeti Szocialista Pártjához, illetve a Hungarista Mozgalomhoz kapcsolódott.²⁴ Az 1939. február 3-i, Kovarcz Emil által a Dohány utcai zsinagóga ellen végrehajtott kézigránátos támadást követően a rendőrség elfogatóparancsot adott ki ellene is. A mozgalom harminc vezetőjét internálták, azonban Kóródy megszökött az őrizetbe vétel elől.²⁵

Az 1939 májusában megtartott képviselőházi választás közel húsz év után az első volt, ahol a titkos választójog területi megkötések nélkül érvényesült. Kóródy bár egyéni jelöltként is indult a nyíregyházi körzetben, végül listáról jutott a parlamentbe, és lett a negyvenkilenc nyilas képviselő egyike.²⁶ Néhány hónap múlva több társával kilépett Szálasi pártjából, majd a 1940 szeptemberében a szakadár frakció átmenetileg visszatért,²⁷ hogy aztán 1941. szeptember 1-jével Kóródy (Jandl Lajos, Zimmer Ferenc, Mosonyi Kálmán, Bakó László, Kuhajda Vilmos, Lill János, Palló Imre, Bokor Márton, Eitner Sándor és Gosztonyi Sándor társaságában) véglegesen szakítson a Nyilaskeresztes Párttal. Zimmerrel és Mosonyival

²² STANKÓ György: Nyilasok a parlamentben. *Belvedere Meridionale*, 1997/3–6. 103–104.; MOLNÁR Judit: Komoly Ottó, Kasztner Rezső és a magyar cionisták embermentő tevékenysége 1944-ben. *Századok*, 2013/1. 109.

²³ Dr. Kóródy Tibor (Szabolcs és Ung vm. Nyilaskeresztes Párt). In: HAEFFER István (szerk.): *Országgyűlési Almanach*. Budapest, 1940. 229.; SIPOS Péter bevezető tanulmánya. In: SIPOS Péter–SIPOS András: *Imrédy Béla a vádlottak padján*. Osiris Kiadó–Budapest Főváros Levéltára, Budapest, 1999. 45.

²⁴ GODZSÁK Attila: I. m. 347–350.

²⁵ KOVÁCS Tamás: *Rendőrségi célkeresztben a szélsőjobb. Dr. Sombor-Schweinitzer József feljegyzése a szélsőjobboldali mozgalmakról, 1932–1943*. A bevezetőt írta és jegyzetekkel ellátta: KOVÁCS Tamás. Gondolat Kiadó, Budapest, 2009. 74–75.

²⁶ GODZSÁK Attila: I. m. 353–357.

²⁷ „Bomlik a nyilaskeresztes párt. Négy és fél óras ülésen támadta a Kóródy képviselő vezetése alatt álló belső ellenzék a pártvezetést. Két nyilas képviselő már kilépett Hubay pártjából.” *A Magyarország* 1939. november 29-i számát idézi PAKSA Rudolf: Pártbomlás vagy bomlott elme? Málnási Ödön Szálasi jellemzésének forrásértékéhez. In: GEBEI Sándor–ifj. BERTÉNYI Iván–RAINER M. János (szerk.): *„...nem leleplezni, hanem megismerni és megérteni”. Tanulmányok a 60 éves Romsics Ignác tiszteletére*. Liceum Kiadó, Eger, 2011. 406.; valamint STANKÓ György: I. m. 105.

nem sokkal később belépett az Imrédy Béla vezette Magyar Megújulás Pártjába (MMP).²⁸ Az ügyvéd-politikus Kóródy már Magyarországon is rendszeresen foglalkozott publicisztikával, újságírással. Állandó munkatársa volt a nemzetiszocialista *Pesti Újságnak*, főmunkatársa a *Magyarságnak*, és tisztségeket vállalt a sajtómunkások szakmai szervezeteiben is.²⁹ Arra is volt példa – Endre László alispánsága idején Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében –, hogy előadásainak röpirat formában terjesztett szövege (*A tőke és munka szerepe a Nemzeti Szocialista államban; A korlátozott magántulajdon tana*) indexre (lefoglalásra és elkobzásra) került.³⁰

1942-ben Kóródy Tibor anyagi ügyek miatt feloldhatatlan konfliktusba keveredett egyik frakciótársával, Gál Csabával,³¹ mert Gál 1640 pengőt követelt rajta.³² Az igény jogosságát nem lehetett bizonyítani, az viszont tény, hogy Kóródy az 1940-es években, jómódban, polgári viszonyok között élt, a XIV. kerületben, a Stefánia út 24. szám alatti kétemeletes házban hat-szobás lakást bérelt, a szobákból kettő az ügyvédi irodájának adott otthont.³³

²⁸ Kovács Tamás: I. m. 110.

²⁹ 1939-től sajtókamarai tag, a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézetének választmányi tagja, az Újságírók Szanatórium Egyesületének választmányi tagja. Vö. *Az Országos Magyar Sajtókamara évkönyve*. Stádium, Budapest, 1941, 39–40.

³⁰ *Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye Hivatalos Lapja*, 1942/19. 265.

³¹ Gál Csaba (1892–1946): „1939–1945 nyilas országgyűlési képviselő, a Szálasi-kormány személyügyi kormánybiztosa, majd a személyügyi nemzetpolitikai iroda vezetője. A népbíróság háborús bűnősként halálra ítéli, kivégzik.” Forrás: <http://hdke.hu/tudastar/enciklopedia/gal-csaba> (Letöltve: 2018. 12. 04.)

³² Godzsák Attila: I. m. 358–359. Leírja, hogy Kóródy állítólag Gál kezességével mellett 1000 pengő kölcsönt vett fel az 1939-es választási kampányra, s mivel nem fizetett, a bank 640 pengőt behajtott Gálon, a különbözetet pedig a másik kezes, Barczikay Tibor frakciótárs volt kénytelen magára vállalni. Ezenkívül a 8000 pengős választási kaució befizetését a három politikus egyenlő arányban vállalta, de a végén Kóródy kihátrált az egyezségből.

³³ Budapest Főváros Levéltára (BFL) IV. 1420. r. XIV. kerület Stefánia út 24. Budapest Székesfőváros tanácsi majd polgármesteri ügyosztályának gyűjteményes iratai. 1610/1944. ME rendelet végrehajtásához felvett adatszolgáltatási ívek. Mai helyrajzi szám 32812. 3/35.

Amikor pár hónappal a német megszállást követően, a letartóztatás elől illegális útba vonult Csorba János, Csongrád megyei kispap, képviselő,³⁴ megpróbált egy békepárti frakciót kialakítani a csonka országgyűlés tagjaiból, Kóródy, valamint Rácz Kálmán és Jandl Lajos is csatlakozott ehhez a kezdeményezéshez.³⁵ A parlament alsó- és felsőházának 1944. szeptember 21-i együttes ülésén pedig, amit Lakatos Géza kormányának beiktatása alkalmából tartottak, Kóródy Tibor volt az egyetlen képviselő, aki a zsidóság ellen hozott intézkedések felülvizsgálatát követelte.³⁶ „[...] dr. Kóródy Tibor – írja róla Ungváry Krisztián – aki korábban nyilas képviselő volt, de 1944-ben már az üldözötteket és azok vagyonát mentette. [...] egy idő után a félzsidó, illetve kereszténnyel házas személyek üzleteinek kinyitását is követelte, ami a vonatkozó rendeletek értelmében nem is lett volna megtagadható.”³⁷ Ezzel párhuzamosan kapcsolatot keresett az ellenállási mozgalommal és a Komoly Ottó által is irányított Zsidó Tanácssal.³⁸ 1945 márciusában a népbíróság büntető eljárást indított Kóródy Tibor ellen,³⁹ de végül 1946-ban felmentették. Nem sokkal ezután, 1948-ban kivándorló útlevelel távozott Argentínába.⁴⁰ Közírói, publicisztikai tevékenységét az emigrációban is folytatta, de komolyabb véleményformáló szerepre csak 1967–1968 fordulóján tett szert, amikor szer-

³⁴ PALASIK Mária: A „szeretetteljes köszönet”. Csorba Jánosnak, Budapest 1945 utáni első polgármesterének története. *Betekintő*, 2013/1. 1–17. Forrás: http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2013_1_palasik.pdf (Letöltve: 2018. 07. 25).

³⁵ CSORBA János: Bajcsy-Zsilinszky Endre a Felszabadítási Bizottság élén. In: VIGH Károly (szerk.): *Kortársak Bajcsy-Zsilinszky Endréről*. 2., bővített kiadás. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1984. 450–452.

³⁶ RANDOLPH L. BRAHAM: *A népiértés politikája. A Holocaust Magyarországon*. 2., bővített és átdolgozott kiadás. Belvárosi Könyvkiadó, Budapest, 1997. I. 877–878.

³⁷ UNGVÁRY Krisztián: *A Horthy-rendszer mérlege*. Jelenkor Kiadó–OSZK, Pécs–Budapest, 2013. 596–597.

³⁸ MOLNÁR Judit: I. m. 107–109.

³⁹ *Népszava*, 1945. március 24.

⁴⁰ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség – 2/4. sz. utasítás 7-től – Nótás Elvtársnak! Buenos Aires. Tárgy: Odier ügye. Budapest, 1970. X. 12. 204.

kesztői feladatot vállalt a *Délamerikai Magyar Újság* című orgánumnál.⁴¹ A lap 1929-ben *Délamerikai Magyararságként* indult, aztán többször átalakult, címe és tulajdonosi köre is változott: 1963-tól *Argentínai Magyar Újság*, 1967-től *Délamerikai Magyar Újság*, 1970-től *Magyar Hírlap*, majd 1996 és 2004 között mint *Délamerikai Magyar Hírlap* jelent meg. Az emigráció egyik legfontosabb lapjaként nemcsak Argentínában, de egész Latin-Amerikában olvasták.⁴²

Kéziratok a budapesti Belügyminisztérium propagandaterveiben

1967 augusztusában a III/I. Csoportfőnökség aktív intézkedéseért – az ellenséges hatalmak lejáratásáért és az emigráció bomlasztásáért – felelős, az 5-ös (Operatív Értékelő és Tájékoztató) Osztályhoz tartozó „K” alosztálya 7-es Osztály megnevezéssel önállósult.⁴³ A korábbi alosztályvezető, Dömény József rendőr őrnagy más beosztásba került,⁴⁴ míg az új 7-es Osztály vezetésére Fürjes János rendőr alezredes, 1953-tól 1956-ig a *Fejér Megyei Néplap* főszerkesztője kapott megbízást,⁴⁵ aki bizonyára sokkal nagyobb lehetőséget látott az „egykori kolléga” felhasználhatóságában.

Eközben Kóródy Tibor Buenos Airesben láthatóan igyekezett megfelelni a magyar konzulátus által megfogalmazott elvárásoknak, hiszen 1967 derekán két rövidebb dolgozattal kereste fel a

⁴¹ BORBÁNDI Gyula: *A magyar emigráció életrajza*. I. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1989. 235. (A szerző és NEMETHY KESSERŰ Judit Kóródy nevét konzekvensen -i végződéssel írja.)

⁴² NAGY Szabasztian: Az argentinai magyar kolónia öröksége egy ösztöndíjas szemével. *Polgári Szemle*, 2014/10. 3–6. Forrás: http://epa.oszk.hu/00800/00890/00059/EPA00890_polgari_szemle_2014_3-6_632.htm (Letöltve: 2016. 02. 03.) A lap történetéről részletesebben lásd még NEMETHY KESSERŰ Judit: I. m. 85–90. Számai szinte hiánytalanul megvannak az OSZK és a PIM gyűjteményében.

⁴³ TÓTH Eszter: I. m. 415–421.

⁴⁴ ÁBTL 2. 8. 2. 1-1069. Dömény József 1928. X. 25. anyja neve Petrik Katalin. Minősítési lap. Budapest, 1964. IV. 27–28.

⁴⁵ ÁBTL 2. 8. 2. 1-39. Fürjes János (Springer Erzsébet). 1920. V. 30. Bécs. 4–40.

rezidenst. Az első azt taglalta, hogy az emigráció miként lehetne hasznos az óhaza számára, míg a másik javaslat egy argentin–magyar kulturális egyesület létrehozatalára vonatkozott. Tóth őrnagy az előbbi tézist nem tartotta szerencsésnek, mondván, annak megvalósítása az ipari kémkedés gyanúját is felvetheti az argentin biztonsági szolgálat részéről. Ugyanakkor indítványozta Budapestnek, hogy a BM a Magyarok Világszövetségével (MVSZ) összhangban elemezze Kóródy javaslatát, illetve azt, hogyan lehetne a III/1. Csoportfőnökség számára hasznos szerveződést kialakítani.⁴⁶ Az általános cél az lett volna, hogy az argentinai magyarság körében a kultúra ápolásának terén ellensúlyozzák a jobboldali emigrációt, miközben egy új egyesület létrehozásán keresztül előmozdíthatónak vélték egy argentin–magyar kulturális egyezmény aláírását is. A Belügyminisztériumban azonban a terv megvalósítását, az alkalmas személyek kiválasztását külügyi feladatnak tekintették.⁴⁷ Az egykori országgyűlési képviselő, aki – a rezidens értékelése szerint jó szándéka jeléül – október elején egy terjedelmesebb kézirattal érkezett a nagykövetségre, azt kérte Tóthtól, hogy járjon közben Budapesten memoárregényének nyilvánosságra hozatala érdekében. Mivel az őrnagy már sok tekintetben ismerte Kóródy téziseit, a szöveg beható ismerete nélkül is azt kérte tőle, hogy változtasson a kézirat belső arányain. Meglátása szerint ugyanis a könyv második, a száműzetés időszakában játszódó egysége rendkívül bátortalanul nyúl az emigráción belüli ellentétekhez, az egyes politikai csoportosulások között zajló küzdelem kérdésköréhez, ráadásul emigrációkritikája kimerül abban, hogy a száműzöttek hősiességének mítoszát próbálja lerombolni. Kóródy a rezidens véleményét biztatásnak vette arra, hogy újabb fejezetekkel bővítse művét, és kérte a diplomatát, hogy terjessze fel a könyvet a Külügyminisztériumba. Tóth egyben azt is jelentette a Központ felé, hogy Kóródy a végleges hazatérés reményében igyekszik rá jó benyomást tenni, mert Argentínában nagyon rossz körülmé-

⁴⁶ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. Tárgy: Kóródy Tibor ügye. Jelentés. Buenos Aires, 1967. X. 10. 183–184.

⁴⁷ Erre a politikai feladatra vonatkozó külügyi levéltári anyagok egy részét közli mellékletében: NEMETHY KESSERÜ JUDIT: I. m.

nyek között él. Az egykori ügyvéd egy súlyos baleset folytán több hónapig ágyban feküdt – emiatt nem foglalkozhatott a megélhetését jelentő hagyatéki ügyek intézésével, az Argentínában élők örökösének felkutatásával, amiből egyébként sem tudott igazán stabil egzisztenciát teremteni⁴⁸ – emiatt Tóth segítségét kérte. Az őrnagy a bizalmi viszony kialakítása érdekében először egy apolitikus témájú szöveg fordításával bízta meg, amiért Kóródy 30 dollár értékű argentin pesót kapott. Minthogy Tóth őrnagy arra is felhívta Fürjes alezredes (fedőneve: „Bakonyi Géza”) figyelmét, hogy az egykori országgyűlési képviselő a kolónia vitafórumait hozzászólásaival próbálja az MNK számára kedvezően befolyásolni,⁴⁹ a Központ is kezdte komolyan venni a márciusban még érdektelennek tűnő Kóródy Tibor – vagyis „Odier” – személyét és hazatérési szándékát. Kezdeményezéseit az osztályvezető-helyettes, Csákány János rendőr őrnagy dicséretesnek, az esetek többségében mégis kivitelezhetetlennek tekintette.

Kóródy Buenos Airesből érkezett kéziratát politikai szempontból nem volt érdemes megjelentetni, és átdolgozásának sem látták értelmét. Ugyanakkor Budapesten felvetődött, hogy Kóródy a nyilas emigráció alapos ismerőjeként írjon leleplező művet, amely majd a BM jóváhagyásával lát napvilágot külföldön. Amennyiben ezt a szerző nem vállalja, vagy ha a terv más akadályba ütközne, a 7-es Osztály elképzelése szerint egy szerényebb tanulmány vagy cikksorozat megjelentetése is hasznos lehetett volna. „Odier”-től az Argentínában, illetve Dél-Amerika más országaiban élő magyarok helyzetéről, politikai sokszínűségéről, valamint az óhazával kapcsolatban terjedő, rosszhírlatú nézetek korrekciója érdekében vártak volna írásokat, amelyek a nyugati magyar emigráción belül egyfajta tárgyilagosabb és mérsékeltebb hangot képviselhettek volna.⁵⁰ Ezt a kiegészítésre hajló álláspontot argentin vonatkozásban befolyásolta

⁴⁸ MNL OL XIX-J-1-j. SZT iratok. Argentína. 1970. 20. d. 00742 /5/1970 – 68/SZT/1970. Tárgy: Dr. Kóródy Tibor hazatérése. Buenos Aires, 1970. XI. 5. 2.

⁴⁹ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. Tárgy: Kóródy Tibor ügye. Jelentés. Buenos Aires, 1967. X. 10. 183–184.

⁵⁰ ÁBTL 3. 2. 5-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 6–3/1967. sz. utasítás. Bajai Elvtársnak! Buenos Aires. Tárgy: ODIER ügye. 1967. XI. 17. 185–186.

az is, hogy az 1960-as években a latin-amerikai kormányok keresték a szocialista országokhoz való közeledés lehetőségét. Magyarország is több kereskedelmi-kulturális megállapodást kötött ekkor a térség államaival.⁵¹

Kóródy kéziratát mindenestre visszaküldték Buenos Airesbe, és Tóth arra kapott utasítást, hogy a BM lényegében elutasító véleményét tapintatosan közölje a célszeméllyel. Csákány és a 7-es Osztály mindenképp tudni akart az ezzel kapcsolatos további fejleményekről, bár arra is figyelmeztették a rezidentet, hogy a fantasztikum világába tartozó felvetésekről még csak tárgyalni sem szabad a továbbiakban „Odier”-rel. A Hírszerző Csoportfőnökség egyetértett azzal, hogy Kóródy íráskészségét „Bajai” elvtárs (Tóth) az MNK érdekében használja ki, az együttműködés konkrét formáit azonban csak a későbbiekben kívánták pontosabban tisztázni.⁵² Kóródy kéziratának ügyében aztán hosszú időn keresztül semmi sem történt. (Kutatásaink jelenlegi állása szerint úgy tűnik, hogy a rezidentúra energiáit teljesen lekötötte a „Körműves Sándor” fedőnevű ügynök – az 1948-tól a jezsuita rend laikus tagjaként Dél-Amerikában élő egykori szerzetes, Nagy Tőhötöm⁵³ [1908–1979] – hazahozatala.⁵⁴)

⁵¹ DÖMÉNY János: *Magyar diplomata Latin-Amerikában*. k. n., Szeged, 2009. 46.; MÓNKA SZENTE-VARGA: Diplomatic Relations between Hungary and Central American Countries after World War II. *Orpheus Noster*, 2016/8. 84–97.; SZILÁGYI Ágnes Judit: Magyarország és a független külpolitikai törekvéseket övező vita Braziliában az 1950-es és 1960-as évek fordulóján. In: HÁDA Béla–MAJOROS István–MARUZZA Zoltán–PETNEHÁZI Margit (szerk.): *Két világ kutatója: Urbán Aladár 80 éves*. ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék, Budapest, 2009. 409–423.

⁵² ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 6–3/1967. sz. utasítás Bajai Elvtársnak! Buenos Aires. Tárgy: ODIER ügye. 1967. XI. 17. 185–186.

⁵³ PETRÁS Éva: „Álarcok mögött”. Nagy Tőhötöm élete. *Betekintő*, 82014/4. 1–8. Forrás: www.betekinto.hu_Petras_2014/4 (Letöltve: 2018. 07. 04.)

⁵⁴ PÁL István–SZILÁGYI Ágnes Judit: Amikor az argentin politikában... I. m. 146.

A befolyásért való küzdelem a *Délamerikai Magyar Újságnál*

A *Délamerikai Magyar Újság* jogelődjének, a *Délamerikai Magyarorságnak* a magyarországi forgalmazását már egy 1947-es BM rendelet tiltotta a „demokráciaellenes” szellemiségére hivatkozva.⁵⁵ A külügynek az 1950-es évek közepe óta voltak tervei a hetente háromszor, 2000-2500 példányban megjelenő periodika megszelídítésére: „A Délamerikai Magyarorság átvétele és fokozatos demokratikus irányzatúvá tétele nagy nyereség volna számunkra, mert [...] a legerősebb reakciós lapot szünteté meg, gyengítene az ellenséges propagandát az itteni magyar kolóniában és egy régi, ismert nevű és legnagyobb előfizetői gárdával rendelkező újságot tenne demokratikus irányzatúvá.”⁵⁶ Kóródy Tibor személyében egy olyan újságíró is bekerült a *Délamerikai Magyar Újság* szerkesztőségébe, aki az MNK-val nem volt kifejezetten ellenséges, azonban a lapnál betöltött pozíciója korántsem volt erős és stabil. Forrásaink erről ugyan nem tesznek említést, de valószínű, hogy Tóth őrnagy 1968 elejétől több mint másfél évig már csak azért sem találkozott Kóródy Tiborral, hogy ne veszélyeztesse az utóbbi nehezen megszerzett befolyását a szerkesztőségben.

Az óvatosság nem volt indokolatlan. 1969. július 29-én szívinfarktusban elhunyt Panda István – a 7-es Osztály „Ilger Franz” fedőnevű célszemélye, akiről az ÁBTL terjedelmes, feldolgozásra érdemes anyagot őriz⁵⁷ – a *Délamerikai Magyar Újság* egyetlen baloldali elkötelezettségű társtulajdonosa, aki rövid ideig Kóródy szerkesztőtársa (és egyben szövetségese) volt. A lap politikai irányultsága körüli ellentétek már Panda István halálát megelőzően kiéleződtek mind a tulajdonosok, mind a szerkesztőbizottság tagjai között. Különösen dr. Székácsy Miklós (1901–1973) követett el mindent azért, hogy a hivatalos Magyarországgal szemben valamennyire megértő hangvé-

⁵⁵ TORBÁGYI Péter: *Magyarok Latin-Amerikában*. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, Budapest, 2004. 125.

⁵⁶ Az 1954-es követségi jelentést idézi NÉMETHY KESSERŐ Judit: I. m. 105.

⁵⁷ ÁBTL 3. 2. 4-K-2229. „Ilger Franz” (Panda István). Évkör: 1967–1970. 131.

tel helyett visszatérjen a korábbi, teljesen elutasító álláspont. Székácsy több cikket is írt az adott időszakban, és tulajdonosi minőségében próbálta elhelyezni őket a lapnál, azonban szélsőséges retorikájuk miatt a szerkesztőbizottság elutasította őket. Panda István sokat tett azért, hogy a *Délamerikai Magyar Újság* ne lépjen túl egy határt, és akadályozta, hogy az MNK-val szemben kifejezetten ellenséges cikkek lássanak napvilágot.

Tóth őrnagy 1969. augusztus 4-én a Buenos Aires-i Austria kávéházban találkozott Kóródyval, akinek addigra főszerkesztői státusza veszélybe került a lapnál. Tóth őrnagy Budapestre küldött helyzetértékelése a következő volt. Székácsy Miklós (aki Kleinlein Richárd nevében is döntött, így a többségi tulajdont képviselve) jelezte Kóródynak, hogy már nem tart igényt a munkájára, mert ismét dr. Simon Lászlóra kívánja bízni a szerkesztői feladatokat. (1949 után Simon neve többször fémjelezte a lapot, 1949 és 1951 között, néhány hónapig 1953-ban, majd 1963–1967-ben is foglalkozott az újság működtetésével mint a vállalkozás bérelője és mint szerkesztő.⁵⁸ Simon ráadásul maga is a kiadó részvényese volt, és 1969-ben arra is ígéretet tett, hogy nyomdai háttérrel biztosít az újságnak, amivel jelentősen csökkenthette a kiadás költségeit. Kóródy elmondta Tóth Józsefnek, hogy az anyagi megfontolásokon kívül más okok is szerepet játszanak Székácsy döntésében: a szerkesztőváltás a korábbi idők hangvételének visszatérését készíti elő a *Délamerikai Magyar Újságnál*, Simon kinevezésével ismét az erősen jobboldali nézőpont fog érvényesülni. Kóródy a rezidens tanácsát kérte abban, hogyan viszonyuljon Székácsyhoz. Együttal azt is jelezte, hogy ez az ügy a megélhetését veszélyezteti. Tekintettel arra, hogy Kóródy elbocsátása még nem dőlt el véglegesen, Tóth azt tanácsolta neki: ne vitatkozzon a tulajdonossal, és ne adjon lehetőséget rá, hogy Székácsy akár politikai, akár más indokot találjon az elbocsátására, ám próbálja meg kipuhatolni, miért készülhet erre Székácsy. Tóth végül azt is megígérte, hogy argentin kapcsolatai révén próbál segíteni Kóródynak, ha mégis máshol kell elhelyezkednie. Kóródy ezzel egy időben megmu-

⁵⁸ NÉMETHY KESSERŰ Judit: I. m. 86–87.

tatta Tóthnak a soron következő előadásának anyagát, hogy olvassa el, és jelezze, ha valahol módosításra volna szükség.⁵⁹

Kóródy augusztus 13-ára rendkívüli találkozót kért Tóthtól, mivel az előző nap folyamán Székácsy véglegesen és azonnali hatállyal elbocsátotta. A Chop bárban számolt be a rendőr őrnagynak arról, hogy Székácsy a szerkesztőbizottság előtt anyagi okokra, a lap ráfizetési működésére hivatkozott. Azt is közölte, hogy a jövőben nem hívja össze a szerkesztőbizottságot, és a szerkesztői feladatokat maga fogja végezni. Kóródy a történetek után panaszt tett Székácsy ellen az újságíró szakszervezetnél, Tóth József pedig megígérte neki, hogy lehetőségeihez mérten megpróbál segíteni neki. A rezidens időközben átnézte Kóródy hozzászólásának tervezetét, és megfelelőnek tartotta tartalmát. Egyúttal még egy másolatot is felterjesztett a III/I-7-es Osztálynak, azzal a javaslattal, hogy vizsgálják meg, nem lehetne-e valamelyik magyarországi lapban a teljes szöveget vagy annak egy részét Kóródy neve alatt nyilvánosságra hozni.⁶⁰ Feltételezhető, hogy nemcsak a *Délamerikai Magyar Újság* tulajdonosi körének politikai meggyőződésével nem egyezett a Kóródy által kialakított szerkesztői irányvonal, hanem az olvasók, előfizetők is kezdtek elmaradozni, ami üzletileg igen rosszul érintette a vállalkozást. Székácsy és Simon ezért döntött úgy, hogy kézbe veszi a tartalmi kérdések meghatározását a *Délamerikai Magyar Újságnál*, miután megszabadul Kóródy Tibortól, aki szerkesztői megbízatása idején a magyarországi állapotokról több kedvező cikket közölt.

A Buenos Aires-i rezidens 1969. augusztus 19-én részletes jelentést küldött Budapestre, amely a *Délamerikai Magyar Újság* körül kialakult helyzetet ismertette. Úgy látta, hogy Kóródynak lehetősége van arra, hogy az MNK számára is fontos befolyását mégis megőrizze a lapnál, mivel álláspontja szerint a főszerkesztőt szabálytalanul bocsátották el. A nagykövetség szakszerve-

⁵⁹ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 4/4/69 – 7-nek. Tárgy: Találkozó Odierrel. Jelentés. Buenos Aires, 1969. VIII. 6. 187.

⁶⁰ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 4/5/69 – 7-nek. Tárgy: Találkozó Odierrel. Jelentés. Buenos Aires, 1969. VIII. 15. 188–189.

zeti kapcsolataitól értesült arról, hogy az argentin munkaügyi bíróság 1 180 000 peso kártérítés megfizetésére kötelezheti a lap tulajdonosait, és a panaszost az újságíró szakszervezet és a Munkaügyi Minisztérium illetékes osztálya is mindenben támogatja. Tóth jelentette, Kóródy a megítélt kártérítést arra kívánja fordítani, hogy belépjen a *Délamerikai Magyar Újság* tulajdonosi körébe. Sikerült elérnie Panda István özvegyénél, hogy férjétől örökölt tulajdoni hányadát adja el neki. Fizetnie majd csak később, a jogerős ítélet kihirdetésével, illetve a végkielégítés átvételével párhuzamosan kellene. Kóródy egyrészt személyes ambícióira, másrészt a várható anyagi haszonra való tekintettel hajlandónak tűnt a tulajdonosi felelősség részleges átvállalására, amivel, Tóth értékelése szerint, a nagykövetség visszaszerezheti befolyását az emigráció sajtójában. A rezidens ugyanakkor kiemelte, hogy a bíróság által megítélt kártérítés a magyarányú argentinai inflációra való tekintettel önmagában kevés lesz a részvénycsomag megvásárlásához.⁶¹ (Argentínában a 20. század második felében négy pénzügyi stabilizációs tervet fogadtak el (1967, 1976, 1985, 1991), az elsőt Juan Carlos Onganía tábornok (1966–1970) diktatúrája idején. Azonban ez sem tudta megakadályozni az 1969-től elszabaduló hiperinflációt. Az 1969-ben 7,6%-os pénzromlás 1971-re elérte a 34,7%-os szintet, 1972-ben már 58,5%-os volt.⁶²)

1969. november 20-án Kóródy arról számolt be, hogy a *Délamerikai Magyar Újság*ot Székácsy bérbe adta Simon Lászlónak, a tartalmi kérdésekben már utóbbi dönt, így a lap hangvétele is mindinkább jobbra tolódik. Kóródy ezért azt latolgatta, hogy végkielégítéséből nemcsak a néhai Panda István részesedését, hanem a többségi tulajdoni hányadot is megpróbálja megvásárolni. Ezt főként azért látta fontosnak, hogy a *Délamerikai Magyar Újság*ot sokkal színvonalasabb és a magyar kormányhoz közelebb álló orgánummá tehesse. Azt is je-

⁶¹ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 4/6/69 – 7-nek Tárgy: Délamerikai Magyar Újság ügye. – Jelentés. Buenos Aires, 1969. VIII. 19. 190–191.

⁶² Thomas E. SKIDMORE–Peter H. SMITH: *Modern Latin America*. 3. kiadás, Oxford University Press, New York–Oxford, 1992 [1984] 98–100.

lezte ugyanakkor, hogy a lapnak nincs elég előfizetője, ezért veszteséges, és így ő egyedül nem tudja majd finanszírozni. Azzal a kéréssel állt elő, hogy a magyar Külügyminisztérium vagy a Magyarok Világszövetsége vizsgálja meg annak lehetőségét, hogyan szerezhet legalább 100 újabb előfizetőt az újságnak. Kóródy úgy számolt, hogy a színvonal emelésével és baráti kapcsolatai felhasználásával egy éven belül nyereségessé teheti a lapkiadói tevékenységet. Tóth a nagykövetség nevében semmit sem ígérhetett, csak annyit vállalt, hogy az elgondolást továbbítja az MVSZ-nek. Úgy kalkulált, hogy a 100 előfizetés, amit a magyar költségvetés állna, havi 110 dolláros kiadást jelentene. Ez szerint nem is lenne túl nagy ár azért, hogy az emigráns sajtó egy fontos orgánuma feletti irányítás lényegében a hivatalos magyar szervekhez kerüljön, és így a 250 ezer fősre becsült dél-amerikai magyarságra soha nem látott befolyást lehetne gyakorolni.⁶³

December 4-én Kóródy és Tóth ismét találkoztak. A célszemély arról panaszkodott, hogy nincs előrelépés az újság ügyében, ugyanis az egyik tulajdonos, Kleinlein Richárd súlyos betegsége hátráltatja az egyeztető tárgyalásokat. A végleges döntésre amúgy is csak jó egy-másfél évvel később kerülhet sor, amit Kóródy Tibor nem tud kivárni. Elmondása szerint nincs jövedelme, ezért egyre inkább hajlik rá, hogy elfogadja a Székácsy által javasolt kiegyezést. Ez viszont azt jelentette, hogy a lap többségi tulajdonrészét nem tudja megszerezni. Kóródy valószínűleg reálsan mérte fel az argentinai magyar közösség viszonyait, mikor megjegyezte: kérdéses, hogy volna-e egyáltalán értelme ennek a próbálkozásnak, hiszen a *Délamerikai Magyar Újság* az általa képviselt politikai felfogással lassanként elveszíti a közönségét, és egyszer csak meg fog szűnni. Amennyiben valahogy mégis megpróbálják életben tartani, teljesen elvesz a befolyása, és éppen legfontosabb feladatát, az óhaza és az emigráció közötti híd szerepét nem tudja betölteni. Tóth úgy kommentálta mindezt, hogy Kóródy ugyan jószántából nem mon-

⁶³ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 5/2/69 – 7-nek. Tárgy: Találkozó Odierral. Jelentés. Buenos Aires, 1969. XII. 4. 192–193.

dana le a lap megszerzéséről, de az adott körülmények között nincs rá lehetősége. Ez kilátástalanná teszi azt az elképzelést, hogy a *Délamerikai Magyar Újság* a párbeszéd fóruma legyen az MNK és az emigráció között.⁶⁴

Egy külföldön megjelenő, magyar kulturális lap elindításának terve

Miután a *Délamerikai Magyar Újság*ra gyakorolt befolyásukat elvesztették, Tóth és Kóródy megbeszéléseiken egy új emigránsokhoz szóló lap megindításának tervét kezdték latolgatni. Abban megegyeztek, hogy a *Látóhatárt*⁶⁵ és a *Magyar Híreket*⁶⁶ nem tartják a budapesti kormányzat és a nyugati magyar emigráció közötti párbeszéd alkalmas fórumának, mivel ezeket Magyarországon szerkesztik, és egy-két kivételtől eltekintve legtöbbször az otthoniak írásai látnak bennük napvilágot. Tóth József ezért szükségesnek látta egy olyan, külföldön megjelenő orgánus megindítását, amely kezdettől fogva az emigráció kezdeményezéseként hat, és mind tartalmi, mind külső megjelenésében a kinti viszonyokat tükrözi. Szerinte egy ilyen sajtóorgánussal színvallásra lehetne kényszeríteni a diaszpóra vezető személyiségeit, ugyanakkor az MNK politikai állásfoglalásait is hatásosabban el lehetne juttatni az emigrációs olvasóközönséghez.

Az örnagy kérésére 1969 decemberében Kóródy Tibor írásban is összefoglalta elgondolását a lapalapítással kapcsolatban.

⁶⁴ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 1/4/1970 – 2-nek és 7-nek. Tárgy: Találkozási jelentés „Odier”. – Jelentés. Buenos Aires, 1969. XII. 4. 194–196.

⁶⁵ Ekkor már túl vagyunk az emigráció 1950 novemberében indított, nevezetes irodalmi-társadalompolitikai folyóiratának átalakulásán. Két alapító szerkesztője hazatérését követően 1962-től 1971-ig Budapesten szerkesztették tovább a *Látóhatárt*, míg Münchenben 1989-ig Borbándi Gyula működtette az *Új Látóhatárt*. SZEREDI Pál: *Az Új Látóhatár története I–IV*. Barangoló Kiadó, Pilisszentkereszt, 2013–2017. Új Látóhatár Archivum online: <http://ujlatohatar.com>

⁶⁶ A Magyarok Világszövetségének egyik fő eszköze külföldre szóló ingyenes lapja, a *Magyar Hírek* volt. A szerkesztőség a budapesti Külügyminisztérium épületében működött Szántó Miklós vezetésével.

Tóth november 23-án kapta meg a szöveget, ami főként elvi kérdésekkel foglalkozott, míg olyan konkrétumok, mint a személyi és a pénzügyi feltételrendszer, kimaradt belőle. Mindenesetre Budapesten az illetékeseknél nem aratott nagy sikert. A 7-es Osztály vezetője azt írta a jelentésre, hogy „szó sem lehet róla”.⁶⁷

Budapesten az emigrációs Állami Bizottság⁶⁸ néhány hónappal későbbi, 1970. március 6-i ülésén mégis úgy határozott, hogy tanulmányozni fogja egy külföldön megjelenő új, magyar kulturális lap elindításának lehetőségét.⁶⁹ A 7-es Osztály ennek megfelelően arról tájékoztatta 1970. október 12-én a Tóth József helyére lépő, új Buenos Aires-i rezidenst, a „Nótás” fedőnevű Ember József rendőr őrnagyot,⁷⁰ akit június végén helyeztek ki Argentínába,⁷¹ hogy a Kóródy által indítványozott és szerkeszteni tervezett, külföldön megjelenő, Budapesttel lojális sajtóorgánium létrehozását több tényező is hátráltatja, de az elképzelést nem vetették el véglegesen. Az emigrációs Állami Bizottság azonban európai székhelyben gondolkodott, így Kóródy Tiborra inkább csak dél-amerikai tudósítóként számítottak volna. A rezidens továbbá arra kapott utasítást, hogy alkalmyszerűen, ke-

⁶⁷ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 1/4/1970 – 2-nek és 7-nek. Tárgy: Találkozási jelentés „Odier”. Jelentés. Buenos Aires, 1969. XII. 4. 194–196.

⁶⁸ A 3204/1963. sz. kormányhatározattal jött létre a külföldön élő magyarok ügyeivel foglalkozó Állami Bizottság. Vezetője a külügyminiszter volt, de tagjai közé bekerült a BM képviselője is. A bizottság feladatköre: a politikai munka irányítása a nyugati országokban élő magyarok között; a haladó emigráns szervezetek munkájának elősegítése; a hazatérések megkönnyítése; a jobboldali emigráció támadásainak visszaszorítása. Lásd: BARÁTH Magdolna: Támogatni vagy bomlasztani? Adalékok a magyar hivatalos szervek emigrációs politikájának változásához. *Betekintő*, 2011/3. Forrás: www.betekinto.hu/2011_3_barath (Letöltve: 2018. 04. 30.)

⁶⁹ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 2/2/1970 – 7-nek. Tárgy: Akciójavaslat. Jelentés. Buenos Aires, 1970. IV. 10. 197–198.

⁷⁰ ÁBTL 3. 2. 5-O-8-159/1-10063/952. Buenos-Aires-i Követség. Belügyminisztérium III/I-1-a alosztály. Tárgy: H-alosztálytól kapott feladatok végrehajtása. Adta: Ember József r. őrgy. JELENTÉS. Budapest, 1964. IX. 18. 99–100.

⁷¹ MNL OL XIX-J-1-j. Argentina 1970. 21. d. 000223/4 – 14/1/SZT/1970. Tárgy: A Buenos Aires-i nagykövetség Szigorúan Titkos irattárának átadása Petre Ferencnéől Ember Józsefné elvtársnőnek. Buenos Aires, 1970. VI. 8. 1–2.

zelje az ügyvéd-újságíró társadalmi kapcsolatként (önkéntes alapon, politikai szimpátia okán együttműködőként),⁷² mivel mindenáron haza kíván települni, ráadásul a jobboldali emigrációval csupán periferikus a kapcsolata.⁷³

Kóródy Tibor 1970-ben hazalátogat

Argentínában Onganía elnökségének utolsó évét – az 1969. májusi córdobai nagy munkás-diák felkelést követően – rendkívül zaklatott belpolitikai viszonyok jellemezték. 1970 derekára súlyos gazdasági és társadalmi krízis alakult ki. A tömeges szakszervezeti tiltakozásokat politikai erőszakkal, kínzásokkal és titkos kivégzésekkel torolta meg a katonai kormányzat. Ezzel újabb zavargásokat, terrorista akciókat, a gerilla mozgalom megerősödését provokálva ki. (1970 májusában terroristák rabolták el és gyilkolták meg a korábbi köztársasági elnököt, Pedro Eugenio Aramburut.⁷⁴) Az elégedetlenségi hullám egyre jobban elmérgesítette a forradalmi baloldal és a katonai kormányzat viszonyát, ami hatással volt az emigráns szervezetekre is.

1970 júniusában Dragon Ferenc – 1968 és 1971 között Buenos Aires-i nagykövet⁷⁵ – arról tájékoztatta a budapesti Külügyminisztériumot és az MVSZ illetékeseit, hogy némi részsikert ért el az emigrációs munkában, amikor a Valentín Alsina-i Magyar Dalkörrel fel tudta venni a kapcsolatot. Azonban az általános belpolitikai helyzet kedvezőtlen, az argentin katonai junta minden eszközzel igyekszik akadályozni a Magyarországgal szemben lojális egyesületek tevékenységét.

⁷² ORGOVÁNYI István: Az állambiztonsági szervek hálózaton kívüli kapcsolatai. *Betekintő* 2011/3. sz. Forrás: http://betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2011_3_orgovanyi.pdf (Letöltve: 2018. 04. 30.)

⁷³ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 2/4. sz. utasítás 7-től – Nótás Elvtársnak! Buenos Aires. Tárgy: Odier ügye. Budapest, 1970. X. 12. 204–205.

⁷⁴ Thomas E. SKIDMORE–Peter H. SMITH: I. m. 99.

⁷⁵ Életrajzok. Dragon Ferenc. In: BARÁTH Magdolna–GECSÉNYI Lajos (szerk.): *Főkonzulok, konzulok és nagykövetek 1945–1990*. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest, 2015. 158–159.

Az ostromállapot⁷⁶ bevezetésével a jogi rendelkezések – így a kommunistaellenes törvény⁷⁷ – szigorúbb alkalmazásával a politikai rendőrség jelentős nyomást gyakorol a diaszpórában élő baloldali személyekre, ugyanakkor minden erejével arra törekszik, hogy a kinti magyar szervezetek élére kivétel nélkül jobboldali, a juntához lojális embereket ültessen.⁷⁸

Eközben Magyarországon folytak az I. Anyanyelvi Konferencia előkészületei. 1970 nyarán magyar írók és tudósok javaslatára Debrecenben és Budapesten rendezték meg a mozgalommá fejlődő kezdeményezés első találkozóját, az emigrációpolitika aktuális célkitűzéseivel összhangban. „A magyarországi rezsim a külföldi magyarokkal folytatandó párbeszéd fórumának a Magyarok Világszövetsége égisze alatt létesített *anyanyelvi konferenciát szánta*” – írja Borbándi.⁷⁹ „A mozgalom kezdetben a hazai és az emigrációban élő magyarság dialógusát volt hivatva szolgálni, [...] lehetővé tette, hogy a nyugati világban élő magyar írók, tudósok, művészek – ha korlátozott módon és lehetőségek birtokában is – de jelen legyenek, megszólaljanak és közszereplést vállaljanak idehaza. [...] Az anyanyelvi mozgalom kétségtelenül politikai kompromisszumok terméke volt, de mint ilyen egyáltalán nem eredménytelen. [...] A hazai és a nyugati magyarság párbeszédének ügye, amelyet mindenekelőtt az anyanyelvi mozgalom szorgalmazott, széles körű vitát indított az emigráció köreiben is” – emlékezett Pomogáts Béla a 25 éves jubileumon.⁸⁰

⁷⁶ Az argentin forradalom (*Revolución Argentina*), ahogy az Onganía–Levingston–Lanusse vezette katonai diktatúra magát nevezte, lényegében folyamatos ostromállapotot jelentett.

⁷⁷ Valószínű, hogy az 1967-es felforgatás elleni törvényről lehet szó, amelynek alapján bárkit „felforgató kommunistának” lehetett nyilvánítani, és nyolc évig terjedő börtönbüntetésre lehetett ítélni. HORVÁTH Gyula: *Perón/ANDERLE Ádám: Che Guevara*. Pannonica Kiadó, Budapest, 2000. 121.

⁷⁸ MNL OL XIX-J-1-j. SZT iratok. Argentina, 1970. 20. d. 00742 – 51/SZT/1970. Tárgy: Kapcsolat a Valentin Alsina-i /Buenos Aires/ Magyar Egyesülettel. Buenos Aires, 1970. VI. 3. 1–2.

⁷⁹ BORBÁNDI Gyula: I. m. II. 237.

⁸⁰ POMOGÁTS Béla: Anyanyelvünk szolgálatában – az Anyanyelvi Konferencia 25 esztendeje. *Hungarológia*, 1996/10. 6–7.

Kóródy Tibor az argentinai magyar szellemi élet képviselőként kapott meghívást az első konferenciára. 1970. július végén meg is érkezett Budapestre, és már 29-én találkozott a Lánchíd eszpresszóban az időközben hazarendelt Tóth Józseffel. Tervezett felszólalását együtt nézték át. Tóth kihúzatta belőle azokat a gondolatokat, amelyekből esetleg arra lehetett volna következtetni, hogy az előadó egyértelműen a hivatalos magyar szervek véleményét tolmácsolja.⁸¹ Kóródy augusztus 4-én felkért hozzászóló volt dr. Lőrincze Lajos *Nyelvművelés, nyelvvédelem* címmel megtartott előadásához, majd két nappal később *A népművelés lehetőségei és módszerei klubkeretek között* címmel megtartotta önálló előadását is.⁸² Szerepléséről a *Magyar Hírek* képes riportot közölt, bár Kóródy „önjáró” viselkedése megkérdőjelezte felhasználhatóságát. Ugyanis az Anyanyelvi Konferencia előadásainak szünetében többször is úgy nyilatkozott, hogy az MVSZ Budapestról nem tudja ellátni feladatát, ezért az addigi formájában célszerű volna megszüntetni, és a diaszpórák körében felállított irodák hálózataként újjászervezni. Ráadásul az újságíró (feltehetően bizonytalan anyagi helyzetére tekintettel is) a Buenos Aires-i kirendeltség vezetésére önmagát ajánlotta.⁸³

„Bajait” a Lánchíd presszóba szervezett találkozón Kóródy kéziratainál és konferenciaszereplésénél azonban sokkal jobban érdekelték az emigrációs szellemi élet vezetőiről szerzett benyomásai. „Odier” ugyanis hazafelé jövet Münchenben kapcsolatotba lépett az *Új Látóhatár* és az *Új Európa*⁸⁴ szerkesztőivel. Borbándi Gyulát és Csonka Emilt élénken érdekelt, hogy

⁸¹ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. BELÜGYMINISZTERIUM III/I-7-X. Alosztály. Tárgy: „Odier” fn. tm-mel való találkozásról. JELENTÉS. Budapest, 1970. VIII. 1. 199.

⁸² Huszonöt esztendő az Anyanyelvi Konferenciák történetében (Dokumentumok). In: KOLCZONAY Katalin–POMOGÁTS Béla (szerk.): *Hungarológia 10. Tudományos, oktatásmódszertani és tájékoztató füzetek*. Nemzetközi Hungarológiai Központ, Budapest, 1996. 39–44.

⁸³ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. BELÜGYMINISZTERIUM III/III-4-a alosztály. FÜRJES JÁNOS r. Alezredes Elvtársnak, BM III/I-7. Osztály vezetőjének. Tárgy: Az Anyanyelvi Konferencia egyes résztvevői. Budapest, 1970. X. 16. 206–207.

⁸⁴ A Münchenben szerkesztett havi folyóirat 1962-től 1983-ig jelent meg.

Kóródy miről fog beszélni az Anyanyelvi Konferencián. Főbb téziseit (nem érdemes egymást támadni, hanem arra kell törekedni, hogy az emigráció megőrizhesse magyarságát; minden erőfeszítésnek arra kell irányulnia, hogy csökkenjen az óhaza és a diaszpóra közötti nézetkülönbség; a politikai vita csak mélyíti a szakadékot) hallva Csonka közölte, hogy nem ért egyet vele, annak mégis örül, hogy Kóródy részt vesz az eseményen, mert meg van győződve róla, hogy jó szándék vezérli. Tóth őrnagy ezzel kapcsolatban arra kérte „Odiert”, hogy írásban számoljon be a müncheni eszmecserékről, hogy lássa, elképzelhető-e valamiféle párbeszéd az emigráció vezetőivel.

Kóródy Tóth Józseffel való kapcsolatát feltehetőleg nem érezte elég eredményesnek. Ezért, ha már Magyarországon járt, szeretett volna egy személyes találkozót olyan „hivatalos személlyel”, akinek – úgymond – bizalmas jellegű értesüléseket is átadhat.⁸⁵ Ezzel kapcsolatban Tóth július 31-én újra találkozott Kóródyval, akinek jelezte, hogy nehéz feladat elé állította őt a bizalmas értesülések átadására vonatkozó igényével, mert nem közölte, hogy a Külügyminisztérium, az MVSZ vagy más szerv illetékesére gondolt. Kóródy elmondta, hogy elsősorban a müncheni megbeszéléseiről és a felszólása nem publikus részeiről (a diaszpóra vezetőinek a hazai politika irányába történő befolyásolásáról vagy az önazonosság megőrzése érdekében végrehajtandó lépésekről) szeretett volna beszélni valakivel. Ennek alapján Tóth az MVSZ-t javasolta és azt, hogy Czidor Jánossal, a szervezet titkárával⁸⁶ beszéljen Kóródy, de leginkább is azt akarta elérni, hogy mindent írjon le, amikor visszatér Debrecenből. Tóth számára ugyanakkor világossá vált, hogy a célszemély minden módon hazatérését próbálja előkészíteni, és így egyre kevésbé hasznos kapcsolat. Kóródy érdeklődésének megfelelő állást remélt az irodalom vagy az újságírás területén, ezt azonban Tóth, akivel bizalmasan megosztotta terveit, nehezen tudta elképzelni. Az őrnagy túlságosan idősnek

⁸⁵ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. BELÜGYMINISZTERIUM III/I-7-X. Alosztály. Tárgy: „Odiert” fn. tm-mel való találkozásról. JELENTÉS. Budapest, 1970. VIII. 1. 199–200.

⁸⁶ KOLCZONAY Katalin–POMOGÁTS Béla (szerk.): I. m. 74–75.

tartotta az egykori képviselőt, aki ráadásul élete tekintélyes részét Magyarországtól távol, az akkori rendszerrel szemben ellenséges közegben töltötte.⁸⁷ Pedig Kóródy továbbra is szolgálatkésznek mutatkozott. Bár tudta, szerkesztői megbízatása a *Délamerikai Magyar Újságnál* hamarosan lejár, mégis különböző ötletekkel állt elő. Megígérte például, hogy – a Buenos Aires-i magyar nagykövetséggel szemben időközben valamelyest megengedőbbé vált Simon László jóváhagyásával⁸⁸ – kedvező színben fogja Magyarországot feltüntetni a lap hasábjain. Vállalta a magyar gazdaság számára fontos pénzügyi jellegű hirdetések megjelentetését is, mivel azt remélte, hogy ezzel elősegíti a budapesti ingatlanjaival kapcsolatos tulajdonjogi viták tisztázását, és némi pénzhez is jut. Kilátásba helyezték, hogy a – a devizaügyek intézésében illetékes⁸⁹ – Pénzügyi Központ keresztül argentinai megbízottként fogják honorálni, amennyiben valóban teljesíti a vállalásait.⁹⁰ Buenos Airesbe visszatérve azonban sem cikket, sem élménybeszámolót nem helyezett el (vagy nem tudott elhelyezni) a *Délamerikai Magyar Újságban*, és a Pénzügyi Központ számára ígért hirdetések sem láttak napvilágot a lap hasábjain. Ezt Dragon Ferenc nagykövetnek azzal indokolta, hogy főszerkesztői szerződése az év végén lejár, és addig már nem szeretné a tulajdonost kellemetlen helyzetbe hozni.⁹¹ (A források nem tesznek róla említést, de több mint valószínű, hogy a munkajogi vita az argentin hivatali ügymenet és igazságszolgáltatás általános lassúságára való tekintettel még

⁸⁷ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. BELÜGYMINISZTERIUM III/I-7-X. Alosztály. Tárgy: „Odier” fn. tm-mel való találkozásról. JELENTÉS. Budapest, 1970. VII. 31. 201–202.

⁸⁸ MNL OL XIX-J-1-j Argentína, 1970. 21. d. 003990 – 59/SZT/1970. Tárgy: Béla Imre et. végleges hazautazása előtti beszámolója. Buenos Aires, 1970. IX. 11. 5.

⁸⁹ Dr. NYÁRI Gál: *A Pénzügyi Központ története. II. A Pénzügyi Központ története 1941-től napjainkig*. Pénzügyi Központ Bank Rt., Budapest, 1997. 74–90.

⁹⁰ MNL OL XIX-J-1-j SZT iratok. Argentína, 1970. 20. d. 00742 /4/1970. Tárgy: Kapcsolat argentinai magyar egyesületekkel. Budapest, 1970. X. 13. 1.

⁹¹ MNL OL XIX-J-1-j SZT iratok. Argentína, 1970. 20. d. 00742 /5/1970. 68/SZT/1970. Tárgy: Dr. Kóródy Tibor hazatérése. Buenos Aires, 1970. XI. 5. 1.

nem rendeződött, így a végleges döntésig az újságíró tulajdonosi ellenőrzés mellett ellátta feladatát.)

A hazatelepülés elhúzódo engedélyezése

Amikor Kóródy 1970 novemberében hivatalos eljárást indított végleges hazatérése ügyében, joggal remélte: az 1967 óta tanúsított lojális magatartása végre meghozza a gyümölcsét. Dragon Ferenc nagykövet ezzel kapcsolatban úgy vélekedett, hogy a kérelmezőt egészségi állapota kényszeríti a hazatelepülésre; ott-honi egzisztenciáját pedig telkei eladásából tervezi biztosítani.⁹² A Budapest XVII. kerületében található ingatlanjainak kezelésére dr. Kaszó Elek ügyvéd kapott megbízást, saját lakásának megvásárlásáig, ideiglenesen dr. Kádár Miklós jogászprofesszor szállásolta volna el.

Kóródy, aki ekkoriban önmagát szocialistaként határozta meg, igyekezett bekapcsolódni a hazai szellemi életbe. 1971 első harmadában *Délamerikai Levelek* címmel, Hajdú Tibor álneven több írást is közölt az *Esti Hírlapban*, *Így láttuk mi...* című regényét pedig – Keresztúri Dezső segítségével – a Magvető Kiadónál szeretne volna megjelentetni. (A történet az 1930-tól 1970-ig tartó időszakot mutatja be, őt külföldre vándorolt magyar sorsán keresztül.) A kiadónak nem kellett a kézirat, mert naivnak és helyenként ellenséges hangvételűnek találta, bár Kóródy elítélte benne a dél-amerikai magyar diaszpóra vezetőit, (olyannyira, hogy hajlandó volt róluk értesülésekkel szolgálni). De ekkor már az aktív Buenos Aires-i rezidens, Ember József is azt javasolta, hogy mielőbb engedélyezzék a hazatérést, mivel hosszú távon nem tudják felhasználni Kóródyt.⁹³

Az ügy mégis akadozott. Kóródy Tibor 1971. május 10-én arról értesült a nagykövetségen, hogy rajta van a beutazási

⁹² MNL OL XIX-J-1-j SZT iratok. Argentína, 1970. 20. d. 00742 /5/1970. 68/ SZT/1970. Tárgy: Dr. Kóródy Tibor hazatérése. Buenos Aires, 1970. XI. 5. 1–2.

⁹³ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 3/6/-7/71. sz. jelentés 7-nek. Tárgy: Kóródy Tibor. Jelentés. Buenos Aires, 1971. V. 20. 208–209.

tilalommal sújtott személyek névjegyzékén. A döntés hátterét ugyan nem ismerjük, de nem zárható ki annak a lehetősége, hogy az egykori képviselő szerepével kapcsolatos történészvita híre eljutott a belügy illetékeseihez. (Tilkovszky Lóránd a Bajcsy-Zsilinszky Endre-émlékkötetről⁹⁴ írt recenziójában azt hangsúlyozta, hogy az egykori képviselő csak az utolsó pillanatban csatlakozott a háborúellenes erőkhöz.⁹⁵) Kóródy mégsem mondott le a hazatérésről, és magyarországi kapcsolatain keresztül igyekezett támogatókat szerezni hozzá. Különösen Kádár Miklóstól remélt segítséget, rendszeresen érdeklődött budapesti ismerőseitől, ugyanakkor két levelet írt Tóth Józsefnek is, kérve a korábbi Buenos Aires-i rezidens közbenjárását. Hiába, mert Budapest tovább halogatta ügyét, és újabb feltételeket szabott. 1971 júliusában Németh Gyula (fedőneve: „Hober”) – a Buenos Aires-i nagykövetség előadója – az MVSZ főtítkára, Czidor János nevében azzal a kéréssel fordult Kóródyhoz, hogy az 1973-as II. Anyanyelvi Konferenciáig maradjon Argentínában, és végezze el a feladatot, amit a Magyar Nyelv Baráti Köre⁹⁶ előkészítő bizottságának tagjaként elvállalt. Egyben arra is megkérték, hogy nevezzen meg valakit, aki később átvenné a szerepkörét Argentínában. Az utódlás kérdése még a következő évben sem oldódott meg. Kocsis Mihály, az akkori Buenos Aires-i konzul⁹⁷ – aki az állambiztonsági dossziében „Foki” fedőnéven szerepel – jelentett arról, hogy Kóródy a nagyjából vele egyidős író, újságíró Kollár Bélát (1902–1990) szemelte ki utódjának. Kocsis az 1950-es években a magyar követség tájékoztató kiadványait

⁹⁴ VIGH Károly (szerk.): I. m. 263.

⁹⁵ TILKOVSZKY Lóránt: Kortársak és utókor. *Történelmi Szemle*, 1970/4. 574–580.

⁹⁶ KOLCZONAY Katalin–POMOGÁTS Béla (szerk.): I. m. 46–47. „Lojális szervezetnek Budapesten a pártfunkcionáriusok – írja Borbándi Gyula – azt nevezték, amely hajlandó volt a szoros együttműködésre és elfogadta a magyarországi gyámködést. [...] A Magyarok Világszövetsége és az anyanyelvi konferencia maga is kezdeményezte ilyen egyesületek létrejöttét. A Magyar Nyelv Baráti Körei ilyeneknek tekinthetők.” BORBÁNDI Gyula: I. m. 241–242. Lásd még: A Magyar Nyelv Baráti köre előkészítő bizottságának ajánlása. KOLCZONAY Katalin–POMOGÁTS Béla (szerk.): I. m. 70–71.

⁹⁷ MNL OL XIX-J-1-j Argentina, 1973. 25. d.00990 – 24/1973/SZT. Tárgy: 1972. II. félévi konzuli jelentés. Buenos Aires, 1973. I. 15. 1–3.

szerkesztette,⁹⁸ amivel kihívta a Magyar Ház (Centro Hungaro)⁹⁹ vezetőinek ellenszenvét, és lejáratási kampányhoz, zaklatásokhoz vezetett. Arra nem igazán lehetett számítani ezek után, hogy Kollár eredményesen képviselhetné Budapest érdekeit az argentinai magyarok körében, ráadásul Kóródy előzetesen nem győződött meg arról, hogy a kiszemelt utód vállalná-e egyáltalán a felkérést. „Foki” hangsúlyozta, hogy csak olyan személy jöhet szóba, akit a diaszpóra elfogad és személyes befolyásával ténylegesen előmozdíthatja az Anyanyelvi Konferencia népszerűsítésének ügyét. Az utódot azonban – megítélése szerint – a nagykövetségnek kellene megtalálnia.

Kóródy 1972 elején, egy baleset folytán, ismét súlyos egészségi állapotba került, az MVSZ-szel történő levelezésen túl másra nem vállalkozhatott. Február 16-án a nagykövetségről többen is meglátogatták. Kóródy kilátástalan anyagi helyzetére való tekintettel náluk is próbálta sürgetni hazatérési kérelme gyors elbírálását. A budapesti XVII. kerületi tanács közben három telkét kisajátította ugyan, de az értük járó 75 000 forintot egy zárolt számlán elkülönítette. Régi barátja, Kádár Miklós is meghalt 1971 végén, igaz, családja továbbra is kész volt Kóródyt ideiglenesen befogadni.

Nagy Imre Buenos Aires-i követségi ügyvivő szerint elhibázott ötlet volt az idős újságíróat delegálni a II. Anyanyelvi Konferenciára, hiszen lapja ekkor már nem volt, megromlott egészségi állapota és anyagi helyzete miatt nem lehetett remélni, hogy vállalatát teljesíteni tudja. Ezért Nagy javasolta, hogy feltétlenül engedjék hazatérni, annál is inkább, mert attól lehet tartani, hogy a jobboldali emigráns körök esetét felhasználják a magyar szervek lejáratására. Kóródy maga egyébként úgy nyi-

⁹⁸ Kollár 1941–1942-ben az *Új Világ* című argentinai magyar hetilapot irányította. Később, az MNK követsége támogatásával életre hívott, 1954 júliusa és 1956 októbere között megjelenő *Argentínai Magyar Életnek* lett a szerkesztője, a vonatkozó KÜM-iratokat idézi NEMETHY KESSERŰ Judit: I. m. 81., 98., 105–106.

⁹⁹ Az 1948-as emigránsok a magyarországi rendszerrel határozottan szemben álló intézményt 1949-ben hozták létre. KOVÁCS Nóra: I. m. 55.; NEMETHY KESSERŰ Judit: I. m. 38–67.

latkozott, hogy az elutasítás is jobb lenne a bizonytalanságnál, hiszen jövőjét csak a döntés ismeretében tudja megtervezni.¹⁰⁰

Budapesten végül 1972 tavaszán fordult a kocka. Áprilisban a rendőrségen kiderült, hogy az egy évvel korábbi vádak, Kóródy szélsőjobboldali múltja, ami miatt nem akarták hazaengedni, már nem számítanak. A nyomozás ugyanis bebizonyította, hogy 1945 előtt országgyűlési képviselőként humánus magatartást tanúsított. Így az ellene indított eljárást megszüntették. A 7-es Osztályon új terv született: Kóródy végleges hazatérését prominens emigráns politikusokat és egyesületeket lejárató sajtókampánnyal kapcsolják össze. Noha kérdéses volt, hogy a hazatérő egészségi állapota mit tesz majd lehetővé, az argentinai rezidensnek ki kellett kérdeznie őt arról, hogy kiket ismer és kikkel van kapcsolata a Magyar Bizottságban, az Amerikai Magyar Szövetségben, a Rab Nemzetek Szövetségében és a Szabad Európa Bizottságban.¹⁰¹ Tudna-e a fenti szervezetek USA-ban és Európában élő tagjaitól emigrációs vonatkozású értesítéseket szerezni, vagy tudna-e velük bizalmas beszélgetést vagy levelezést kezdeményezni? Egészségi állapota lehetővé tesz-e egy egyesült államokbeli utazást ebből a célból?¹⁰²

Kóródy anyagi helyzete időközben tovább romlott. Tekintettel régi, kollegiális kapcsolatukra, Simon László segítette ki, de lapjában glosszát közölt róla. A *Magyar Hírlap* 1972. április 15-i számában felrótta Kocsis Mihály konzulnak,¹⁰³ hogy a nagykövetség nem támogatja a „saját emberét”. „Ismerünk olyan esetet – írta –, hogy külföldön megbetegedett, munkaképtelen magyar a budapesti Nemzeti Bankban kis vagyont érő betéttel rendelkezik, de sajnos »nem rendelkezik«, mert a kormány egyetlen fillért sem utal ki számára a sajátjából, még akkor sem, ha kül-

¹⁰⁰ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 1/1/ – 7/72. sz. jelentés 7-nek. Palotás Elvtársnak! Budapest. Tárgy: Kóródy ügye. Jelentés. Buenos Aires, 1972. II. 18. 211–212/213–215.

¹⁰¹ A nyugati emigráció szervezeteiről lásd: BORBÁNDI Gyula: I. m. passim.

¹⁰² ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 1-1 7/72. sz. utasítás Nótás Elvtársnak! Buenos Aires. TÁRGY: Kóródy Tibor ügye. Budapest, 1972. IV. 19. 218–219.

¹⁰³ MNL OL XIX-J-1-j Argentína 1973. 25. d. 00990 – 24/1973/SZT. Tárgy: 1972. II. félévi konzuli jelentés. Buenos Aires, 1973. I. 15. 1–3.

földön éhen hal [...]”. A konzul úgy gondolta, hogy a Simon által megfogalmazott vádakra Kóródynak magának kellene írásban reagálnia. Kocsis-„Foki” egyébként mindvégig Kóródy mielőbbi hazatérését szorgalmazta, mondván, rendkívül súlyos anyagi helyzetében és kiszolgáltatottságában csak kárára van az MNK-nak. A konzul úgy vélte, hogy a célszemély nem elég körültekintő kiválasztásával és 1970-es hazautaztatásával már ugyanis anyagi kár keletkezett, Argentínában tartása pedig további komoly erkölcsi károkat okozhat, főként Simon László és a Magyar Ház támadásai miatt. „Foki” javasolta tehát, hogy Kóródy, miután részt vett a II. Anyanyelvi Konferencián, már maradjon is otthon. Ehhez azonban újra be kellett adnia a hazatérési kérelmet.¹⁰⁴

A BM 7-es Osztályának vezetője¹⁰⁵ 1972 nyarán hozzájárult egy 100 dolláros, egyszeri támogatás kiutalásához. Ennek fejében Kóródytól újabb tanulmányok írását várták. A tématervek között szerepelt a dél-amerikai – ezen belül főként az argentin – diaszpóra helyzete, szerepe és hatása, különös tekintettel a jobboldali szervezetekre; a *Magyar Hírlap* befolyása és olvasottsága; Simon László személyének bemutatása. Zsiga Árpád osztályvezető¹⁰⁶ időközben lemondott Kóródy New Yorkba utaztatásáról (az utazás pontos célja a Buenos Aires-i követség állambiztonsági anyagából nem rekonstruálható), de a II. Anyanyelvi Konferencia előkészítő ülésén való részvételétől nem tudott eltekinteni.¹⁰⁷ Ezért a Buenos Aires-i rezidens 1972 júliusának első napjaiban újra találkozott Kóródyval, aki éppen hosszabb vidé-

¹⁰⁴ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD-10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 1/1/ – 7/72. sz. jelentés 7-nek. Palotás Elvtársnak! Budapest. Tárgy: Kóródy Tibor ügye. Jelentés. Buenos Aires, 1972. V. 8. 220–225.

¹⁰⁵ Fűrjes János rendőr alezredes, korábbi osztályvezető 1972. március 31-ével nyugállományba vonult, Zsiga Árpád rendőr őrnagy lett az utóda. Vö. ÁBTL 2. 8. 2. 1-39. FÜRJES JÁNOS /Springer Erzsébet/. JAVASLAT méltányos nyugállományba helyezésre. Budapest, 1972. III. 14. 11.

¹⁰⁶ Zsiga Árpád. 1929. 08. 28. Budapest. Makó Ilona. – Forrás: https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:5:::NO::P5_PR5_ID:1027175 (Letöltve: 2018. 09. 14.)

¹⁰⁷ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD 10063/952/2 Buenos-Aires-i Követség. 1 – 7/72. sz. utasítás Nótás Elvtársnak! BUENOS AIRES. – TÁRGY: KÓRÓDI TIBOR ügye. Budapest, 1972. VI. 21. 226.

ki üdülésből tért vissza. (Ezt feltehetően azok a barátai fizették, akik anyagilag ugyan támogatták, azonban nem azonosulnak a magyarországi helyzetről alkotott véleményével.) „Odier” nagyon örült az MVSZ-től érkező meghívólevélnek, azonban továbbra is nyugtalankodott a végleges hazatérési kérelem elhúzódó elbírálása és saját anyagi gondjai miatt. További dokumentumokkal igyekezett igazolni magát. Átadta Ember Józsefnek a felmentő bírósági határozat hitelesített másolatát, egy általa szerkesztett 1944 végi röpcédula egy példányát és a Pesti Izraelita Hitközség előjáróságának 1945-ös nyilatkozatát, amely megerősítette, hogy a háború végén Budapesten segített az üldözötteken, amit még a Magyar Kommunista Párt IV. kerületi szervezete is megerősített. Az iratokat a rezidens továbbította a 7-es Osztályra, egyben indítványozta, hogy a hazaköltözés feltételeit a konferencia alkalmával tisztázzák a célszeméllyel, és azt követően Kóródy személyes ügyei elrendezése végett, már csak egy rövid időre térjen vissza Argentínába. Javasolta továbbá, hogy utódának kijelölésébe ne vonják be.¹⁰⁸

1972. július 29-én, Szombathelyen megnyitották a II. Anyanyelvi Konferenciát. Az argentinai magyarokat Balla Erzsébet, Benkő Aliz, Pinczinger Lajos és Soós Estebán (István) képviselte.¹⁰⁹ Kóródy neve nem szerepel a résztvevők listáján, bár ő is megérkezett Magyarországra, és 1972. augusztusi látogatásakor ismételten kérte a hazatelepülési engedélyt. Ügye Zsiga Árpád rendőr őrnagy elé került, aki az Útlevélosztálytól kapott tájékoztatás alapján valószínűsítette: az engedélyt meg fogják tagadni tőle, mivel operatív érdek nem fűződik hazatelepüléséhez. Az elutasítást egyébként Zsiga nem helyeselte. Felvetette, hogy az emigráció sajtója Budapest ellen fordíthatja az esetet, rámutatva arra, hogy Kóródy lojalitását bizonyító szerepvállalása az Anyanyelvi Konferencia rendezésében milyen éles ellentétben áll a magyar hatóságok döntésével, hogy megtagadják tőle a hazatérési engedélyt. Ez más, lojalításra

¹⁰⁸ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD 10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség. 3/1/ – 7/72. sz. jelentés 7-nek. Palotás Elvtársnak. Budapest. Tárgy: Kóródy Tibor ügye. Jelentés. Buenos Aires, 1972. VII. 6. 228–230.

¹⁰⁹ KOLCZONAY Katalin–POMOGÁTS Béla (szerk.): I. m. 73–76.

hajló emigránsokat elriaszthat az együttműködéstől, és rossz hatással lehet a hivatalos magyar szervek megítélésére. Az őrnagy szerint az elutasítás amúgy sem volna méltányos az idős újságíróval szemben, ezért a főcsoportfőnök-helyettes intézkedését kérte annak érdekében, hogy Kóródy mégis pozitív választ kapjon.¹¹⁰

A Buenos Aires-i magyar hírszerző központ 1972 végén megszűnt.¹¹¹ Kóródy Tibor hazatérése ügyében újabb irat már nem keletkezett, de a Zsiga Árpád által felvetett szempontokat a magyar hatóságok valószínűleg mégis figyelembe vették, és „Odiert” engedték végleg hazatérni, aki nem sokkal ezután, 1974. szeptember 21-én, 71 évesen elhunyt Budapesten. Egy rövid megemlékezés jelent meg róla az *Amerikai Magyar Világ* című észak-amerikai hetilapban, ebből tudjuk, hogy 1973 óta Magyarországon élt. „Dr. Kóródy Tibor, aki a hazatelepülés előtti években hasznos munkát végzett az Argentínában élő magyarok között, a magyar nyelv ápolása, a magyar kultúra megismertetése terén, itthon is tevékeny tagja volt a Magyar Nyelv Baráti Köre Előkészítő Bizottságának.”¹¹² Szerettei, barátai – köztük Kóródy Pettkő Margit, aki a *Magyar Nemzet*ben közzétett gyászjelentés szerint kiváló társát veszítette el – a Farkasréti temetőben vettek tőle végső búcsút, szeptember 30-án.¹¹³

Összefoglalás

Megítélésünk szerint dr. Kóródy Tibor hosszú időn keresztül gyakorlatilag semmilyen szerepet nem játszott az argentinai magyar diaszpóra közéletében, így 1967-ig sem a Kül-, sem a Belügyminisztérium nem vette számításba személyét az ope-

¹¹⁰ ÁBTL 3. 2. 5-O-159/1-15-OD 10063/952/2. Buenos-Aires-i Követség – BELÜGYMINISZTERIUM III/I-7-es Osztály. Tárgy: Kóródy Tibor ügyében JELENTÉS. Budapest, 1972. X. 2. 233–235.

¹¹¹ ÁBTL 3. 2. 5-O-8-159/1-10063/952. Buenos-Aires-i Követség. Tárgy: A 15-10063. sz. obj. dosszié irattározására. JAVASLAT. Budapest, 1973. VI. 19. 225.

¹¹² *Amerikai Magyar Világ*, 1974. november 24. 16.

¹¹³ *Magyar Nemzet*, 1974. szeptember 26.

ratív munkában. A Buenos Aires-i követség az argentin kormány létszámkorlátozó intézkedései¹¹⁴ miatt kicsi volt, és a BM nem tudott annyi embert delegálni, hogy minden potenciális hazatelepülővel vagy beszerzési jelölttel foglalkozhasson. Ezért csak a legígéretesebb célszemélyekre próbált koncentrálni. Kóródy akkor került bele ebbe a körbe, mikor maga jelentkezett a követségen, érdeklődést, sőt szimpátiát mutatva a Magyar Népköztársaság iránt (ráadásul éppen akkor, amikor a III/I. Csoportfőnökségnek egy hálózati személyt – feltehetően a lebukás fokozódó veszélye miatt – ki kellett vonnia a dél-amerikai országból). Ettől kezdve a hírszerző központ meglehetősen nagy figyelmet fordított rá, és igyekezett felhasználni abban – a Baráth Magdolna által egyfajta titkos háborúnak nevezett adok-kapok akciósorozatban, amely a latin-amerikai kolóniákban folyt a Magyar Népköztársaság és ellenségei között.¹¹⁵ Kóródynak nyilvánvalóan voltak egzisztenciális nehézségei Argentínában, de azt mégsem feltételezzük, hogy kizárólag az anyagi haszonszerzésre gondolt, amikor informálni kezdte Tóth Józsefet, vagy amikor csatlakozott az anyanyelvi konferenciák mozgalmához. Valószínűleg tényleg nem állt messze meggyőződésétől a magyar–magyar párbeszéd, erről voltak határozott elképzelései, és az 1960-as évek második felében, a kádári konszolidációval változóban lévő magyarországi rendszerrel kapcsolatban – több hazatérő intellektuelhez hasonlóan – elképzelhetőnek tartotta a kiegyezést.

A tanulmány terjedelmi okokból nem tekinthette végig Kóródy Tibor magyarországi publicisztikai tevékenységét, ugyanakkor az emigrációban született cikkeinek elemzése is jó eséllyel szétfeszítette volna a dolgozat kereteit. Másrészről valószínű, hogy Kóródy nem tette közzé szélesebb körben hazatérési szándékát, mivel ezzel nem csupán a szerkesztőségből történő azonnali és teljes kizárását kockáztatta volna, hanem a Policía Federal (Szövetségi Rendőrség) figyelmét is magára

¹¹⁴ MNL OL XIX-J-1-j Argentína 1947–1964. 8. d. 001572/1/1961. Tiltakozó jegyzék a Buenos Airesi követség létszámának csökkentése ellen. Budapest, 1961. II. 13. 1–3.

¹¹⁵ BARÁTH Magdolna: I. m.

vonta volna. A kapcsolat tartásáért felelős Tóth őrnagy jóval nagyobb veszélynek tette ki magát, mint azt a hazatérése után készült beszámolójában hajlandó volt elismerni. A dél-amerikai ország biztonsági szolgálata a magyar hírszerző rezidens tevékenységét kiküldetése végéig folyamatos ellenőrizte,¹¹⁶ azonban keményebb intézkedésre nem került sor, mint például mikor egy szélsőjobboldali csoport, a SIDE (Secretaría de Inteligencia del Estado, Hírszerzési Államtitkárság, az argentin hírszerzés) jóváhagyásával 1970 márciusában megkísérelte két szovjet diplomata elrablását.¹¹⁷

¹¹⁶ PÁL István–SZILÁGYI Ágnes Judit: *Egy magyar hírszerzőtiszt Argentínában*. I. m. 142–144.

¹¹⁷ Aldo César VACS: *Discreet Partners. Argentina and the USSR since 1917*. University of Pittsburgh Press, Pittsburgh, 1984. 23.